

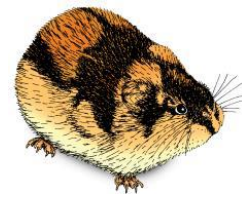
Sabima kartleggingsnotat 7-2019

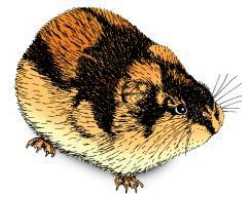
Kartlegging av oter (*Lutra lutra*) og ilder (*Mustela putorius*) i Sørøst- Norge - Registrering ved bruk av viltkamera

Av Håkon Gregersen

Kartleggingsnotat 6, 2019– Kartlegging av oter (*Lutra lutra*) og ilder (*Mustela putorius*) i Sørøst- Norge - Registrering ved bruk av viltkamera.

Kartlegging av oter (*Lutra lutra*) og ilder (*Mustela putorius*) i Sørøst-Norge - Registrering ved bruk av viltkamera

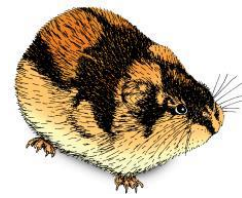
Emneord: Oter, Lutra lutra, ilder, Mustela putorius, mårdyr

I alt ble det undersøkt 14 lokaliteter fordelt på fem kommuner. Herav var det 12 lokaliteter med sannsynlighet for å observere oter, og tilsvarende 8 lokaliteter der det var sannsynlig å observere ilder. Det ble registrert sikker påvisning av oter på to av lokalitetene. For ilder ble det kun registrert ilder på en lokalitet sikkert.

Underøkelsen viste seg meget god for å fange opp pattedyr og fugl i nærheten av bekk og fuktdrag. Det ble registrert en mengde med ulike arter, fra vintererle til spissemus. Av vanlige arter som ble fanget på foto var bever utbredt. Det ble kun registrert mink sikkert på fire av lokalitetene.

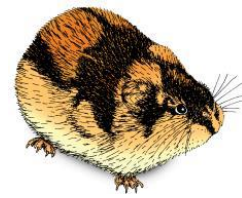
Mange av bildene er tatt i den mørke delen av døgnet og gir uklare bilder, der artsbestemmelse er vanskelig. I mange tilfeller kan mink bli til oter, og oter til bever på grunn av «bildeforurensing» som følge av kombinasjonen bevegelse og stor lukkertid. Mange bilder er derfor ikke nærmere vurdert.

Det finnes betraktelig bedre kamera enn de som er brukt, som sikkert ville gitt et bedre bildemateriale. I denne sammenheng var det viktigere å få til et kostnadseffektivt oppsett, med mange kamera til lav pris.

Innhold

Kartlegging av oter (<i>Lutra lutra</i>) og ilder (<i>Mustela putorius</i>) i Sørøst- Norge - ved bruk av viltkamera	1
1 Innledning	5
2 Metode.....	9
3 Ilder.....	10
1.1 Marker, Ledeng innbekk UTM: 32 V 653796 6588231	10
1.2 Marker, Ledeng utbekk UTM: 32 V 654189 6588194	11
1.3 Fet,Gansvika_Bekkejordet UTM: 32 V 624802 66374302.....	12
1.4 Fet,Gansvika_Åa_Bekkeutløp UTM: 32 V 624807 66372462.....	15
1.5 Fet,Gansvika_Skogsbekken UTM: 32 V 624939 6637132.....	15
1.6 Fet, Gansåa_Bjerknesåa UTM: 32 V 624747 6638123	17
2 Oter.....	20
2.1 Eidsberg, Narvestaddalen UTM: 32 V 630546 6604353	20
2.2 Eidsberg,Åsengen UTM: 32 V 635582 6607681	21
2.3 Seljord;Øverbømoen UTM: 32 V 492967 6587945.....	22
2.4 Nome,Vrangfosse UTM: 32 V 511904 6573468.....	23
2.5 Larvik, Gjelstad UTM: 32 V 560908 6548595	24
2.6 Ringerike,Kistefoss UTM: 32 V 575751 6676937	25
2.7 Ringerike, Ådalselva UTM: 32 V 565503 6678714	26
2.8 Kongsberg, Jondalsdeltaet til Numedalslågen UTM: 32 V 534351 6619269	27
3 Litteratur og henvisninger.....	29

1 Innledning

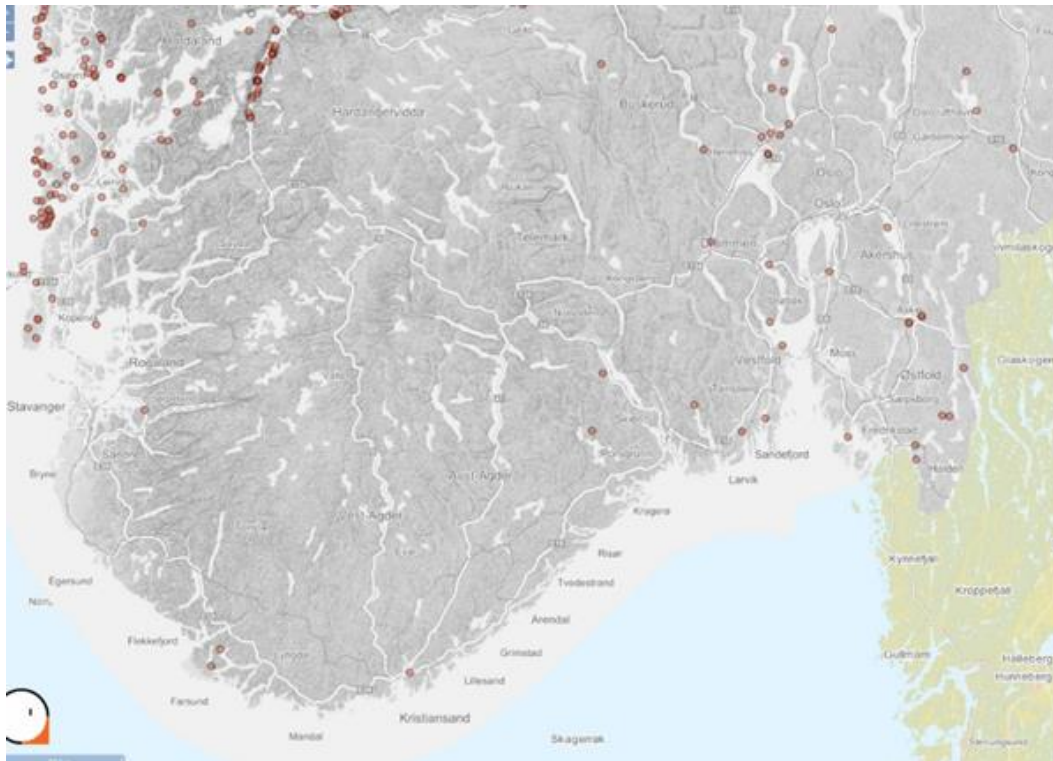
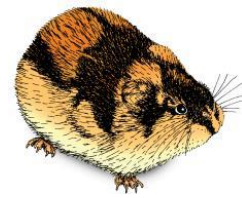
Oter regnes ikke for å være spesielt sosial, og tilbringer mye tid alene. Dyrene er ikke strengt territorielle, men har leveområder som varierer i utstrekning. Hannens leveområder er langt større enn hunnens. Mens hunnens leveområder kan overlape med andre otere av begge kjønn, markerer hannene sine med lukstoffer og forsvaret området mot fremmede hanner.

Luktmarkering er oterens viktigste form for kommunikasjon. I områder med veletablerte oterbestander har dyrene markeringsplasser som merkes med urin og ekskrementer. På kysten er ofte ferskvannsforkomster i strandsonen markert på denne måten. Også oterstier, hi og soveplasser markeres, men ikke yngelhi som er i bruk.

Dietten varierer med levested, men generelt er småfisk viktigste matkilde. Foruten torskefisk er flyndre, ulke og rognkjeks viktig i tillegg til fugl, smågnagere og frosk. Oter foretrekker fersk mat. Restene vet andre arter å dra nytte av, spesielt fugler som havørn, kråkefugl og måker.

Oter er vidt utbredt, opprinnelig fra kyst til kyst mellom Atlanterhavet og Stillehavet inkludert Japan, og fra Barentshavet til Det Indiske Hav. I Norge finnes den over hele landet, men er i dag mest tallrik i kyststrøkene fra Midt-Norge og nordover. Oter greier seg også fint ved vann og vassdrag i innlandet, og var tidligere nokså vanlig i slike områder. Men på samme måte som ved kysten ble den hardt beskattet på grunn av den verdifulle pelsen også i innlandsstrøk, slik at bestanden mange steder har slitt med å ta seg opp igjen. Unntaksvis kan oter treffes høyt til fjells. Tilgang på ferskvann er avgjørende for oteren ettersom pelsen trekker til seg vann og isolerer dårligere hvis dyrene ikke får vasket av seg saltet (Kilde: Artsdatabanken 2020.01.08).

I Sørøst Norge er oteren sparsomt utbredt, men rapporteringer av arten skjer jevnlig. Det er grunnlag for å tro at arten har fast tilhold med ynglinger. Under er en oversikt over registrerte funn i Artskart.no (figur 1).

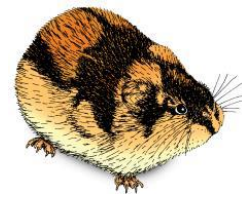

Figur 1. Oversikt over registrerte funn av oter i Sør-Norge (Artskart.no)

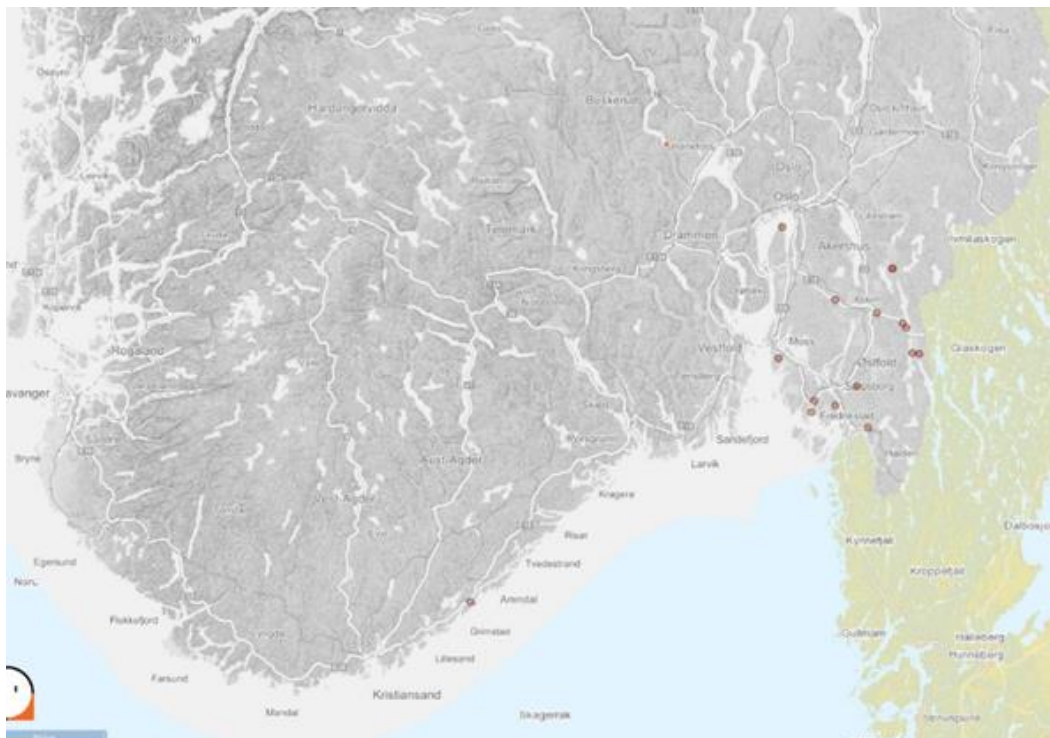
I dag finnes ilder sørøst i Norge (se utbredelse i figur 2). Arten er videre utbredt i Sør-Sverige (se utbredelse i figur 3.), Sør-Finland og i Sør- og Mellom-Europa til Ural. I Norge har vi begrenset kunnskap om ilderens leveområder, men i Europa lever ilderen i tilknytning til løvskog og blandingsskog. Sporadisk kan den også finnes i mer steppepregede landskap. Arten synes likevel å kunne klare seg i et bredt spekter av naturtyper. Den er også observert i bystrøk. Dette har trolig sammenheng med tilgangen på matavfall, i tillegg til at rotter og smågnagere gjerne er lett å få tak på her.

Undersøkelser fra Storbritannia har vist at gjennomsnittlig størrelse på hjemmeområdet til ilder er omkring 100 hektar. Hannene har imidlertid mye større områder enn hunnene, og dette varierer også med individenes sosiale status, årstid og næringstilgang.

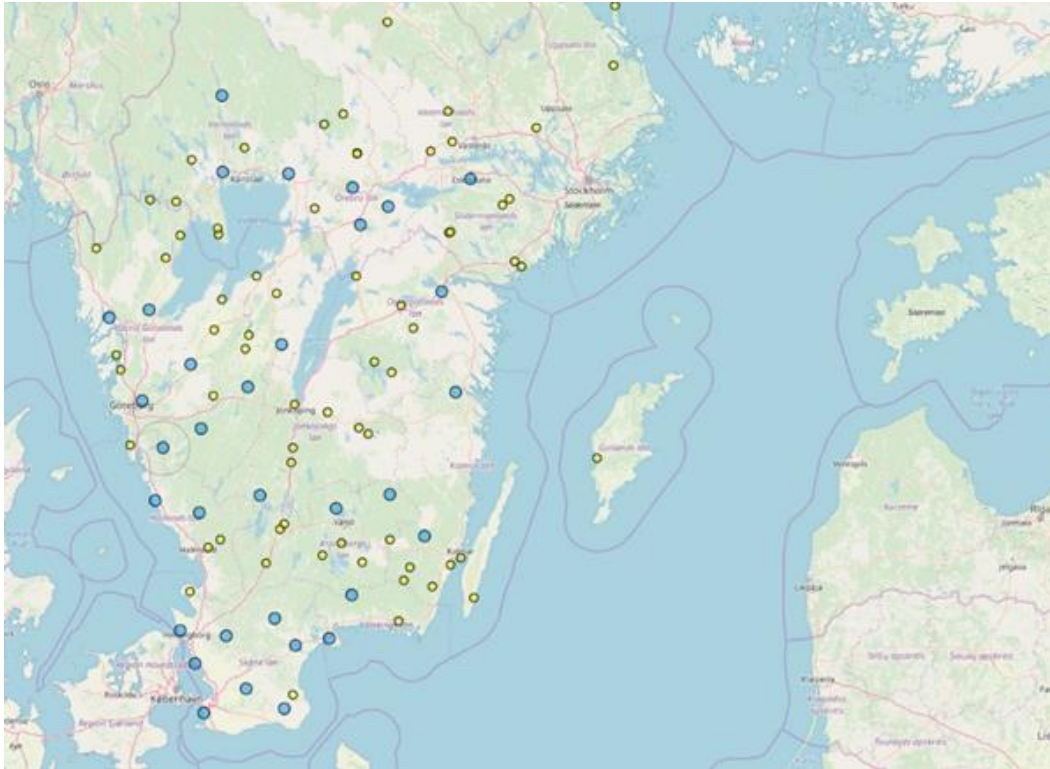
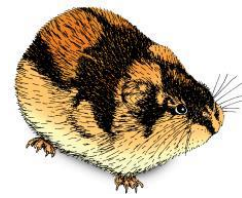
Selv om ilder normalt er stille, besitter dyrene et relativt allsidig lydrepertoar med lokke- og varsellyder. Hørsel og lukt er de viktigste sanseorganene som benyttes under jakt. Den har forholdsvis godt nattesyn og er mer følsom ovenfor lysintensitet enn farger. Den kan imidlertid skille rødt fra blått og grønt. Forsøk har vist at ilder også har god hukommelse og stor læringskapasitet.

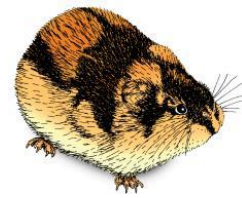
Næringen avhenger blant annet av årstid, leveområder og dyrets alder. Hovedføden består imidlertid av frosk, smånagere, fugler og egg. Ilder kan drepe hoggorm og den spiser også padder, til tross for at de skiller ut et giftig sekret i huden. En del av disse hudsekretene kan likevel fjernes, ved at ilderen ruller padden rundt i terrenget. Paddehodet kastes opp, sannsynligvis på grunn av de store giftkjertlene. Ilder er kjent for å hamstre mat, og vinterforrådet består ofte av frosk som har blitt bedøvet gjennom et bitt nederst på kraniet. På denne måten kan ilder ha fersk føde i perioder der mattilgangen er knapp. Ilder dreper byttet sitt med nakkebitt. Dersom første bitt ikke er dødelig, knuses nakken med kinntennene og byttet ristes til nakken er brukket. Den spiser for øvrig nesten alltid hjerneinnholdet først. (Kilde: Artsdatabanken 2020.01.08).

Figur 2. Oversikt over registrert utbredelse av ilder i Norge (røde- og lyserøde prikker, Artskart.no).

Figur 3. Oversikt over registrerte funn av ilder i Sverige (Artportalen.se)

2 Metode

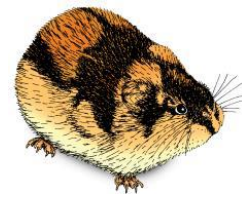
Områdene som ble valgt ut for undersøkelse, ble i stor grad valgt ut på bakgrunn av tidligere gjentatte funn av artene. Områdene som ble valgt ut var utelukkende i kontakt med vann og vassdrag, samt ferdselsårer, eller blågrønne korridorer. Kamera ble for det meste satt opp så de dekket deler av strandsonen/ elvebredden samt selve elve- innsjøarealet (figur 4.). Det ble for de meste brukt kamera av modellen Bushnell Trophy cam. Disse kameraene er meget gode til å avveie varm bevegelse versus støy. For å hindre at minnebrikkene skulle fylles opp ved dager med mye solskimmer, bølge skimmer og vindbevegelse ble det satt en hvile tid på 30 sekunder mellom utløsningene. Det ble tatt tre bilder for hver utløsning. Kameraene stod på post så lenge som mulig, og gjerne fra mai til november. Alle kamera ble merket med navn og telefonnummer, og ingen av kameraene stod slik utplassert at det kunne «støte» mennesker.

Figur 4. Typisk oppsett av viltkamera for å overvåke en ferdselsled for ilder eller oter. Her ved Ledeng i Marker kommune. Foto: H. Gregersen.

I alt ble det undersøkt 14 lokaliteter fordelt på fem kommuner. Herav var det 12 lokaliteter med sannsynlighet for å observere oter, og tilsvarende 8 lokaliteter der det var sannsynlig å observere ilder.

Kartleggingsnotat 6, 2019– Kartlegging av oter (*Lutra lutra*) og ilder (*Mustela putorius*) i Sørøst- Norge - Registrering ved bruk av viltkamera.

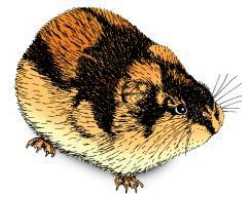
3 Ilder

1.1 Marker, Ledeng innbakk UTM: 32 V 653796 6588231

Det er tidligere registrert ilder ved Ledengtjernet. Kamera ble satt opp i innløpsbekken til Ledengtjernet pekende mot bekkesengen som er antatt ferdselsåre. Kamera ble satt opp 1. juli 2019 og tatt inn igjen 2. desember 2019. Det ble registrert ilder her 3. og 23. juli. Det var minst fire andre registreringer som er antatt å være ilder, men bildematerialet er for usikkert til å skille mellom den og mink. Mink ble ikke registrert med sikkerhet. I tillegg ble det registrert huskatt, rev, ekorn, bever, rådyr, elg, gråhegre, stokkand, svarttrost og rødvingetrost.

Figur 5. Ilder i Ledengbekken

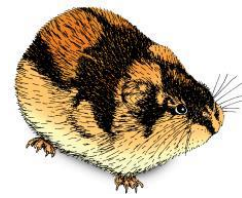
1.2 Marker, Ledeng utbakk UTM: 32 V 654189 6588194

Kamera ble satt opp i innløpsbekken til Ledentjernet pekende mot bekkesengen som er antatt ferdselsåre. Kamera ble satt opp 1. juli 2019 og tatt inn igjen 2. desember 2019. Det ble registrert «usikker» oter her. Bildet er noe for uklart for å være sikker (figur 6). I tillegg ble det registrert mink, bever, stokkand, gråhegre, rugde, ringdue og vintererle.

Figur 6. Oppe: Mulig oter Nede: Bever i damarbeid

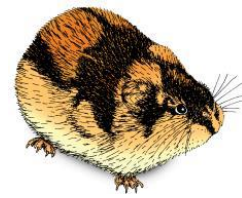
Kartleggingsnotat 6, 2019– Kartlegging av oter (*Lutra lutra*) og ilder (*Mustela putorius*) i Sørøst- Norge - Registrering ved bruk av viltkamera.

1.3 Fet, Gansvika_Bekkejordet UTM: 32 V 624802 66374302

Det er tidligere registrert ilder ved Gansvika. Kamera ble satt opp i en liten tilløpsbekk til Gansvika NR. Kamera ble satt opp førsteomgang fra 12. mai til 2. juni 2019, og andre omgang 12. juli til 10. november 2019. Det ble ikke registrert ilder her, til tross for at det er observert ilder her tidligere. Det ble ellers registrert mus (likner gråsidemus, klatremus og skogmus) spissmus (likner vannspissmus), vånd, markmus, brunrotte, ekorn, rådyr, grevling, mink, rødrev, huskatt, rugde, ringdue, stær, svarttrost, rødvingetrost, måltrost, gråtrost, rødstrupe, svarthvitfluesnapper, grønnsisik, bokfink, dompap, blåmeis, spettmeis og grønnspekk.

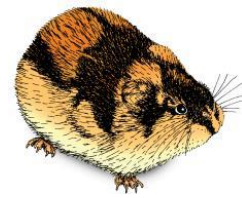
64F18C ○

07-14-2019 14:34:48

57F14C ●

07-31-2019 21:09:26

60F16C

08-28-2019 10:53:04

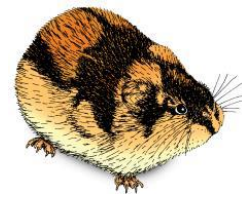
41F5C

10-11-2019 07:10:42

Figur 7. Fra øverst til nederst: Grevling, grønnspett, grevling, mink, rugde.

Kartleggingsnotat 6, 2019– Kartlegging av oter (*Lutra lutra*) og ilder (*Mustela putorius*) i Sørøst- Norge - Registrering ved bruk av viltkamera.

1.4 Fet, Gansvika_Åa_Bekkeutløp UTM: 32 V 624807 66372462

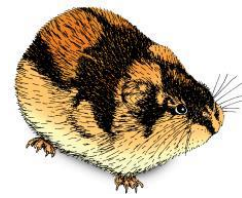
Det er tidligere registrert ilder ved Gansvika. Kamera ble satt opp i en liten tilløpsbekk til Gansvika NR. Kamera ble satt opp førsteomgang fra 12. mai til 2. juni 2019, og andre omgang fra 12. juli. I siste omgang ble kameraet fjernet. Det ble ikke registrert ilder her, til tross for at det er observert ilder i området. Det ble ellers registrert bever, rådyr, stokkand og gråhegre.

Figur 8. Gråhegre på fiskepost.

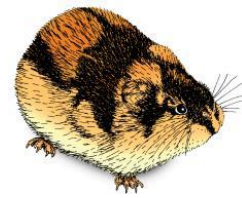
1.5 Fet, Gansvika_Skogsbekken UTM: 32 V 624939 6637132

Det er tidligere registrert ilder ved Gansvika. Kamera ble satt opp i en liten tilløpsbekk til Gansvika NR. Kamera ble satt opp førsteomgang fra 12. mai til 2. juni 2019, og andre omgang fra 12. juli. I siste omgang ble kameraet fjernet. Det ble ikke registrert ilder her, til tross for at det er observert ilder i området. Det ble ellers registrert rådyr, elg, svartrost, måltrost, kråke, ringdue og gråhegre.

Figur 9. Øverst: Forbiflygende ringdue løser ut kameraet. Nede: Rådyr passerte ofte forbi.

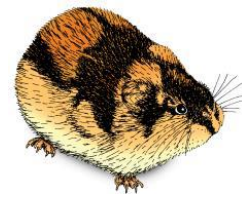
Kartleggingsnotat 6, 2019– Kartlegging av oter (*Lutra lutra*) og ilder (*Mustela putorius*) i Sørøst- Norge - Registrering ved bruk av viltkamera.

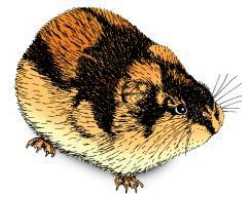

1.6 Fet, Gansåa_Bjerknesåa UTM: 32 V 624747 6638123

Det er tidligere registrert ilder ved Gansvika. Kamera ble satt opp i Bjerknesåa som renner ut i Gansvika. Kamera ble satt opp 12. juli og tatt ned 10. november 2019. Det ble ikke registrert ilder her, til tross for at det er observert ilder i området. Det ble ellers registrert bever, rådyr, elg, rødrev, stokkand, gråhegre, vintererle. Det ble også registrert et ubestemt mårdyr/ungbever (figur x).

28F2C ○

11-08-2019 21:39:34

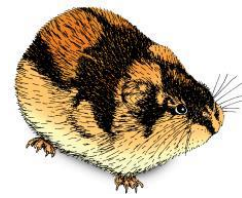

35F2C ●

11-25-2019 07:57:12

Figur 10. Fra øverst til nederst: Vintererle, elg, bever, bever, bever og kaaaanskje oter?

Kartleggingsnotat 6, 2019– Kartlegging av oter (*Lutra lutra*) og ilder (*Mustela putorius*) i Sørøst- Norge - Registrering ved bruk av viltkamera.

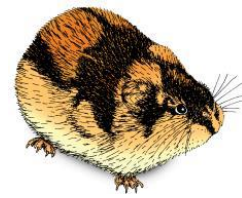
2 Oter

2.1 Eidsberg, Narvestaddalen UTM: 32 V 630546 6604353

Kamera ble satt opp så det pekte ut mot elvebredden og elva Hæra- Lekumelva i Eidsberg. Her er det tidligere registrert oter. Kamera ble satt opp 1. juli 2019 og tatt inn igjen 2. desember 2019. Det ble ikke registrert oter her. Det ble registrert bever, stokkand, laksand og vintererle.

Figur 11. Stokkandfamilie på matsøk

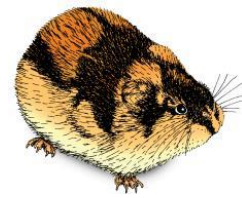

2.2 Eidsberg,Åsengen UTM: 32 V 635582 6607681

Kamera ble satt opp så det pekte ut mot elvebredden og elva Hæra ved Åsengen. Her er det tidligere registrert oter. Kamera ble satt opp 1. juli 2019 og tatt inn igjen 2. desember 2019. Det ble ikke registrert oter her. Det ble ikke gjort andre registreringer her heller på grunn av teknisk svikt etter et døgn driftstid.

Figur 12. Få interessante observasjoner på en interessant post ved Hæra. Dessverre teknisk svikt etter kort tid under flomstor elv.

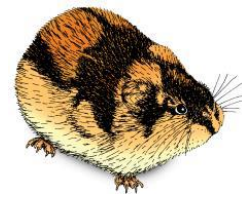

2.3 Seljord;Øverbømoen UTM: 32 V 492967 6587945

Kamera ble satt opp så det pekte ut mot elvebredden mot Bøelva ved Øverbømoen. Kamera ble satt opp 2. juli 2019 og tatt inn igjen 14. august 2019. Det ble ikke registrert oter her. Det ble registrert bever, mink, kråke, gråhegre, laksand, strandsnipe, linerle og vintererle.

Figur 13. Bever ble notert ofte forbi kameraet i Bøelva.

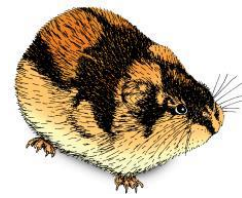

2.4 Nome, Vrangfoss UTM: 32 V 511904 6573468

Kamera ble satt opp så det pekte ut mot elvebredden mot Eidselva ved Vrangfoss. Kamera ble satt opp 12. august 2019 og tatt inn igjen 12. september 2019. Det ble ikke registrert oter her. Det ble kun registrert hjort og kjøttmeis her.

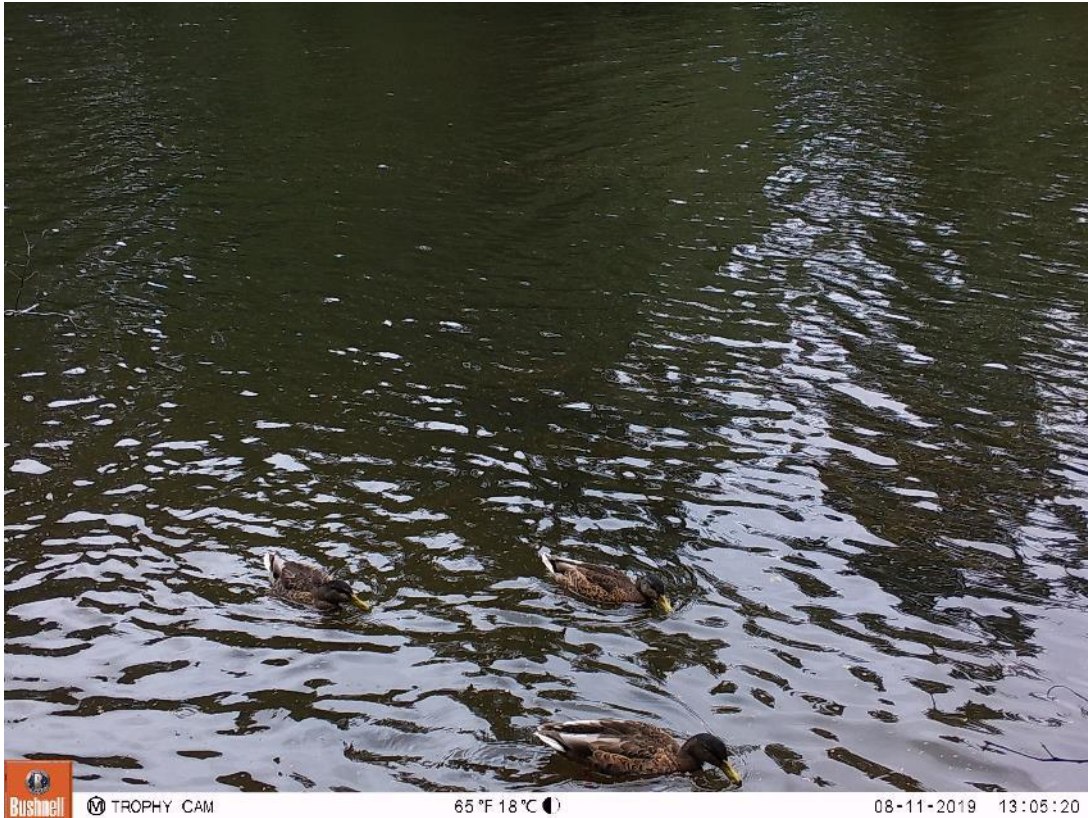

Figur 14. En hjort svømmer forbi kameraet i Eidselva

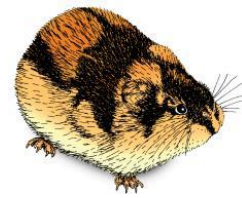

2.5 Larvik, Gjelstad UTM: 32 V 560908 6548595

Kamera ble satt opp så det pekte ut mot elvebredden mot et sideløp av Numedalslågen ved Gjelstad. Kamera ble satt opp 2. juli 2019 og tatt inn igjen 14. august 2019. Det ble ikke registrert oter her. Det ble kun registrert laksand og stokkand.

Figur 15. Stokkandkull beiter på undervannsvegetasjonen.

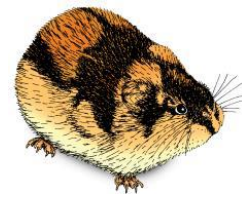

2.6 Ringerike, Kistefoss UTM: 32 V 575751 6676937

Kamera ble satt opp så det pekte ut mot elvebredden og vannflaten på Randselva ved Kistefoss. Kamera ble satt opp 1. desember 2019 og fungerte frem til 11. desember 2019. Det ble ikke registrert oter her, og det ble heller ikke registrert andre arter. Det var kort driftstid som følge av teknisk svikt.

Figur 16, Dessverre ingen interessante funn i et meget potensielt leveområde for oter i Randselva. Prøve en annen vinkling neste gang.

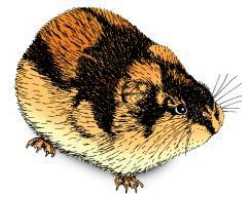

2.7 Ringerike, Ådalselva UTM: 32 V 565503 6678714

Kamera ble satt opp så det pekte ut mot Ådalselva i Ringerike kommune. Kamera ble satt opp 1. desember 2019 og ble tatt inn 16. februar 2020. Det ble registrert oter her 3. januar og 9. februar (2 stk.). Det ble også registrert mår, mink, rev, sangsvane, knoppsvane, laksand, stokkand og kanadagås.

Figur 17. To oter på svøm forbi kameraet,- med en and i kjeften med godvilje til.

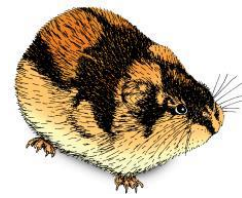

2.8 Kongsberg, Jondalsdeltaet til Numedalslågen UTM: 32 V 534351 6619269

Jondalsdeltaet er et relativt intakt innlandsdelta som ligger inne i elvedeltadatabasen <http://elvedelta.miljodirektoratet.no/delta-219.htm>. Det er foretatt en del flatehogst i elvedeltaets søndre del som er uheldig, det er pukkverk/industri i nordre deler, men for øvrig er det relativt urørt. Mange steder er det velutviklet gammel sandfuruskog og flommarksskog. Kameraer ble satt opp flere steder i Jondalsdelta, Kongsberg kommune, i perioden 15.11.2019-25.02.2020. Det ble registrert oter her 23. november 2019 (1 stk.). Det ble også registrert nøtteskrike, bever og rødrev. Beveren har ynglehytte i deltaet og et av kameraene var satt opp på stranda den bruker flittig.

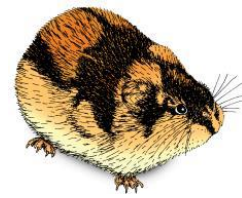

Figur 18. Oppe: Utdrag av film,- en oter på kveiteåte i Jondalsdeltaet. Nede: Bever var flittig på matsøk i deltaet. Foto: Finn Gregersen

Oversikt over registreringer og funn 2019

Art	Lokalitet	Status for registrering
Oter	Marker, Ledeng innbekk UTM: 32 V 653796 6588231	Ikke påvist, men potensiell
Oter	Marker, Ledeng utbekk UTM: 32 V 654189 6588194	Ikke påvist, men potensiell
Oter	Fet,Gansvika_Bekkejordet UTM: 32 V 624802 66374302	Mindre aktuell
Oter	Fet,Gansvika_Åa_Bekkeutløp UTM: 32 V 624807 66372462	Ikke påvist, men potensiell
Oter	Fet,Gansvika_Skogsbekken UTM: 32 V 624939 6637132	Mindre aktuell
Oter	Fet, Gansåa_Bjerknesåa UTM: 32 V 624747 6638123	Ikke påvist, men potensiell
Oter	Eidsberg, Narvestaddalen UTM: 32 V 630546 6604353	Ikke påvist, men potensiell
Oter	Eidsberg,Åsengen UTM: 32 V 635582 6607681	Ikke påvist, men potensiell
Oter	Seljord;Øverbømoen UTM: 32 V 492967 6587945	Ikke påvist, men potensiell
Oter	Nome,Vrangfoss UTM: 32 V 511904 6573468	Ikke påvist, men potensiell
Oter	Larvik, Gjelstad UTM: 32 V 560908 6548595	Ikke påvist, ikke potensiell
Oter	Ringerike,Kistefoss UTM: 32 V 575751 6676937	Ikke påvist, men potensiell
Oter	Ringerike, Ådalselva UTM: 32 V 565503 6678714	GJENFUNN
Oter	Kongsberg, Jondalsdeltaet/Numedalslågen UTM: 32 V 534351 6619269	NYFUNN
Art	Lokalitet	Status for registrering
Ilder	Marker, Ledeng innbekk UTM: 32 V 653796 6588231	GJENFUNN
Ilder	Marker, Ledeng utbekk UTM: 32 V 654189 6588194	Ikke påvist, men potensiell
Ilder	Fet,Gansvika_Bekkejordet UTM: 32 V 624802 66374302	Ikke påvist, men potensiell
Ilder	Fet,Gansvika_Åa_Bekkeutløp UTM: 32 V 624807 66372462	Ikke påvist, men potensiell
Ilder	Fet,Gansvika_Skogsbekken UTM: 32 V 624939 6637132	Ikke påvist, men potensiell
Ilder	Fet, Gansåa_Bjerknesåa UTM: 32 V 624747 6638123	Ikke påvist, men potensiell
Ilder	Eidsberg, Narvestaddalen UTM: 32 V 630546 6604353	Ikke påvist, men potensiell
Ilder	Eidsberg,Åsengen UTM: 32 V 635582 6607681	Ikke påvist, men potensiell
Ilder	Seljord;Øverbømoen UTM: 32 V 492967 6587945	Mindre aktuell
Ilder	Nome,Vrangfoss UTM: 32 V 511904 6573468	Mindre aktuell
Ilder	Larvik, Gjelstad UTM: 32 V 560908 6548595	Mindre aktuell
Ilder	Ringerike,Kistefoss UTM: 32 V 575751 6676937	Mindre aktuell
Ilder	Ringerike, Ådalselva UTM: 32 V 565503 6678714	Mindre aktuell
Ilder	Kongsberg, Jondalsdeltaet/Numedalslågen UTM: 32 V 534351 6619269	Mindre aktuell

3 Litteratur og henvisninger

Artskart.no

Artsdatabanken.no 2020.01.08